

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кафедра початкової та дошкільної освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор із науково-педагогічної роботи

Михальченко Н. В.

30» серпня 2023 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ
ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Ступінь бакалавра

Спеціальність 013 Початкова освіта

Освітньо-професійна програма: Початкова освіта

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: кандидат педагогічних наук, старший викладач
Філімонова Тетяна Володимирівна

РЕЦЕНЗЕНТ: Павлик О. А., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач
кафедри початкової освіти Криворізького державного педагогічного
університету

Програму схвалено на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти

Протокол від «29» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри (Якименко С. І.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією педагогічного
факультету

Протокол від «29» серпня 2023 року № 1

Голова навчально-методичної комісії (Хрящевська Л.М.)

Програму погоджено навчально-методичною радою університету

Протокол від «30» серпня 2023 року № 12

Голова навчально-методичної ради (Михальченко Н.В.)

Анотація

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Теорія та методика навчання природничої освітньої галузі у початковій школі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 013 Початкова освіта за освітньо-професійною програмою «Початкова освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: процес навчання освітньої галузі «Теорія та методика навчання природничої освітньої галузі у початковій школі».

Міждисциплінарні зв'язки: «Педагогіка (загальна та історія педагогіки, дошкільна)», «Психологія (загальна та вікова, дитяча, педагогічна)».

Метою дисципліни є формування професійної компетентності студентів щодо організації і проведення навчальної та позанавчальної роботи з навчального предмета "Природознавство", в галузі екологічної освіти; забезпечення розуміння сучасної природничо-наукової картини світу, формування уявлення про цілісність природи шляхом засвоєння системи інтегрованих знань про неживу та живу природу, основ екологічних знань; ознайомлення з процесом навчання природознавства у початковій школі.

Ключові слова: «Природознавство», «Я досліджую світ», дослідницька діяльність молодших школярів, Нова українська школа.

Abstract

The study program of the normative discipline "Theory and teaching methods of science education in primary school" is compiled in accordance with the educational-professional training program for bachelors in specialty 013 Primary education under the educational-professional program "Primary Education".

The subject of study discipline: educational field "Theory and teaching methods of science education in primary school".

Interdisciplinary links: "Pedagogy (general and history of pedagogy, preschool)", "Psychology (general and age, children, pedagogical)".

The purpose of the discipline is the formation of professional competence of students in organizing and conducting educational and extracurricular work on the subject "Science" in the field of environmental education; providing understanding of the modern natural-scientific picture of the world, formation of the idea of the integrity of nature by mastering the system of integrated knowledge about inanimate and animate nature, the basics of ecological knowledge; acquaintance with the process of teaching science in primary school.

Key words: "Natural Science", "I explore the world", research activities of junior high school students, New Ukrainian School.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Теорія та методика навчання природничої освітньої галузі у початковій школі» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 013 Початкова освіта за освітньо-професійною програмою «Початкова освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: процес навчання освітньої галузі «Теорія та методика навчання природничої освітньої галузі у початковій школі».

Міждисциплінарні зв'язки: «Педагогіка (загальна та історія педагогіки, дошкільна)», «Психологія (загальна та вікова, дитяча, педагогічна)».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1.1. Мета: формування професійної компетентності студентів щодо організації і проведення навчальної та позанавчальної роботи з навчального предмета "Природознавство", в галузі екологічної освіти; забезпечення розуміння сучасної природничо-наукової картини світу, формування уявлення про цілісність природи шляхом засвоєння системи інтегрованих знань про неживу та живу природу, основ екологічних знань; ознайомлення з процесом навчання природознавства у початковій школі.

1.2. Основними **завданнями** вивчення дисципліни є: формування у майбутніх вчителів знань про об'єкт, предмет методики навчання природознавства; структуру і методи цілісного методичного дослідження; структуру процесу навчання, зміст його структурних компонентів, зв'язків і відношень між ними; рівні процесу навчання в межах природознавства, загальний спосіб їх визначення в конкретних педагогічних ситуаціях; ознайомлення студентів із шляхом включення знань про природу в практику навчання учнів початкової школи; розгляд існуючих методів і прийомів ознайомлення учнів з природою, форм та засобів навчання природознавства початковій школі; вивчення особливостей вивчення основних змістовних ліній курсу природознавства в початковій ланці освіти; формування фахових умінь майбутніх вчителів початкової школи.

Програмні результати навчання:

ПРН -5 Знати методичні системи навчання учнів освітніх галузей, визначених Державним стандартом початкової загальної освіти.

ПРН - 8 Вміння володіти методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів та їх врахування в освітньому процесі.

ПРН - 10 Здатність моделювати процес навчання учнів початкової школи з певного предмету: розробляти проекти уроків та / або їх фрагменти, методику роботи над окремими видами завдань.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у професійно-педагогічній діяльності у галузі початкової освіти.

I. Загальнопредметні:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у професійно-педагогічній діяльності у галузі початкової освіти.

ЗК-2. Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування із представниками інших професійних груп різного рівня (*соціальна компетентність*).

ЗК-4. Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків, мотивування людей до досягнення спільної мети (*лідерська компетентність*).

ЗК-5. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості (*підприємницька компетентність*).

ЗК-6. Здатність використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-7. Здатність спілкуватися державною (за потреби – іншою) мовою усно та письмово.

II. Фахові:

СК-1. Мовно-комунікативна компетентність.

1.1. Здатність забезпечувати здобуття учнями освіти державною мовою.

1.2. Здатність формувати і розвивати мовно-комунікативні уміння та навички учнів.

СК-2. Предметно-методична компетентність.

2.1. Здатність здійснювати аналіз нормативних документів, що регламентують початкову освіту; та реалізовувати на практиці цілі і завдання навчання предмета / освітньої галузі відповідно до Державного стандарту початкової освіти.

2.2. Здатність моделювати зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання учнів.

2.3. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності.

2.4. Здатність здійснювати інтегроване навчання.

2.5. Здатність добирати і використовувати сучасні та ефективні методики і технології навчання, виховання і розвитку учнів.

СК-3. Інформаційно-цифрова компетентність.

3.1. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

3.2. Здатність ефективно використовувати наявні електронні ресурси та цифрові технології в освітньому процесі.

СК-4. Психологічна компетентність.

4.1. Здатність визначати і враховувати в освітньому процесі вікові та інші індивідуальні особливості учнів.

4.2. Здатність використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їхньої позитивної самооцінки, Я-ідентичності.

4.3. Здатність формувати мотивацію учнів та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

4.4. Здатність формувати спільноту учнів, у якій кожен буде відчувати себе її частиною.

СК-5. Емоційно-етична компетентність.

5.1. Здатність усвідомлювати особисті відчуття, почуття та емоції, потреби, керувати власними емоційними станами.

5.2. Здатність конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу.

5.3. Здатність усвідомлювати та поцінювати взаємозалежність людей і систем у глобальному світі.

5.4. Здатність до ефективного використання виховного потенціалу уроків та інших видів занять; формування навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки, поваги та толерантного ставлення до інших, до попередження та протидії булінгу.

СК-6. Компетентність педагогічного партнерства.

6.1. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно-зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі.

6.2. Здатність залучати батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.

6.3. Здатність працювати в команді із залученими фахівцями, асистентами вчителя для надання додаткової підтримки особам з особливими освітніми потребами.

СК-7. Інклюзивна компетентність.

7.1. Здатність створювати умови, що забезпечують функціонування інклюзивного освітнього середовища.

7.2. Здатність до педагогічної підтримки осіб з особливими освітніми потребами.

7.3. Здатність забезпечувати в інклюзивному освітньому середовищі сприятливі умови для кожного учня, залежно від його індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

СК-8. Здоров'язбережувальна компетентність.

8.1. Здатність організовувати безпечне освітнє середовище, використовувати здоров'язбережувальні технології під час освітнього процесу.

8.2. Здатність здійснювати профілактично-просвітницьку роботу з учнями та іншими учасниками освітнього процесу щодо безпеки життєдіяльності, санітарії та гігієни.

8.3. Здатність формувати в учнів культуру здорового та безпечного життя.

8.4. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я під час професійної діяльності.

8.5. Надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу.

СК-9. Проектувальна компетентність. Здатність проектувати осередки навчання, виховання і розвитку учнів.

СК-10. Прогностична компетентність.

10.1. Здатність прогнозувати результати освітнього процесу.

10.2. Здатність планувати освітній процес.

СК-11. Організаційна компетентність.

11.1. Здатність організовувати процес навчання, виховання і розвитку учнів.

11.2. Здатність організовувати різні види і форми навчальної та пізнавальної діяльності учнів.

СК-12. Оцінювально-аналітична компетентність.

12.1. Здатність оцінювати результати навчання учнів.

12.2. Здатність аналізувати результати навчання учнів.

12.3. Здатність забезпечувати самооцінювання та взаємооцінювання результатів навчання учнів.

СК-13. Інноваційна компетентність.

13.1. Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі.

13.2. Здатність використовувати інновації у професійній діяльності.

13.3. Здатність застосовувати різноманітні підходи до розв'язання проблем у педагогічній діяльності.

СК-14. Здатність до навчання впродовж життя. Здатність визначати умови та ресурси професійного розвитку упродовж життя.

СК-15. Рефлексивна компетентність.

15.1. Здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності і визначати індивідуальні професійні потреби.

15.2. Здатність до рефлексії та коригування освітнього процесу на основі врахування індивідуальних і вікових особливостей, навчальних досягнень здобувачів початкової освіти.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Методика навчання природничої освітньої галузі як педагогічна наука та її місце в системі підготовки студентів

Тема 2. Нормативні документи щодо навчання природничої освітньої галузі в початковій школі

Тема 3. Зміст і система побудови вивчення природничої освітньої галузі в початковій школі

Тема 4. Історія вивчення природничої освітньої галузі в початковій ланці освіти

Тема 5. Види знань, що засвоюють молодші школярі під час вивчення курсів «Природознавство», «Я досліджую світ»

Тема 6. Засоби навчання природничої освітньої галузі. Методика їх використання

Тема 7. Методи та прийоми навчання природничої освітньої галузі у початкових класах

Тема 8. Форми організації навчання природознавчої освітньої галузі

Тема 9. Екологізація змісту природничої освітньої галузі

Тема 10. Зміст навчальних курсів «Природознавство» та «Я досліджую світ» в початкових класах

Тема 11. Методика формування дослідницької діяльності молодших школярів

Тема 12. Матеріальна база навчання природничої освітньої галузі в умовах Нової української школи

Тема 13. Форми та методи контролю навчання природничої освітньої галузі в початковій школі

Тема 14. Організація позаурочної та позакласної роботи учнів з природознавства у початковій школі

Тема 15. Особливості навчання природознавству у малокомплектній школі

3. Рекомендована література

Базова

1. Аквилева Г. Н., Клепинина З.А. Методика преподавания естествознания в начальной школе: Учеб. пособие для студ. М.: Гуманит, изд. центр ВЛАДОС, 2001. 240 с.

2. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах: навч. посібн. К.: Веселка, 1998. 334 с.

3. Будна Н. О. Я досліджую світ: підручник інтегр. курсу для 1 кл. закл. заг. сер. освіти у 2 ч. Ч 1. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2018. 96 с.: іл.

4. Будна Н. О. Я досліджую світ: підручник інтегр. курсу для 1 кл. закл. заг. сер. освіти у 2 ч. Ч 2. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2018. 96 с.: іл.

5. Грущинська І. В. Я досліджую світ. Підручник інтегрованого курсу для 1 - го кл. закл. заг. сер. осв. (у 2-х част.) Ч. 1. К.: УОВЦ «Оріон», 2018. 112 с.: іл.

6. Грущинська І. В. Я досліджую світ. Підручник інтегрованого курсу для 1 - го кл. закл. заг. сер. осв. (у 2-х част.) Ч. 2 . К.: УОВЦ «Оріон», 2018. 112 с.: іл.

7. Додаток МОН від 20.08.2018 року № 1/9-501 «Про Перелік навчальної літератури, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для... Електронний ресурс . Режим доступу: <https://imzo.gov.ua/.../lyst-mon-vid-20-08-2018-1-9-501-pr..>

8. Додаток до наказу МОН України від 19.08.2016 №1009 «Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи».

9. Іщенко О. Л. Я досліджую світ: підр. для 1 –го кл. закл. заг. сер. осв. (у 2- х част.): Ч. 1. / О.Л. Іщенко, О.М. Ващенко, Л.В. Романенко, О.М. Кліщ. Київ: Літера ЛТД, 2018. – 112 с.

10. Іщенко О. Л. Я досліджую світ: підр. для 1 –го кл. закл. заг. сер. осв. (у 2- х част.): Ч. 2. Київ: Літера ЛТД, 2018. 112 с.

11. Методика викладання природознавства у початковій школі: навч. – метод. посібн. за модульно-рейтинговою системою навчання студентів спеціальності «Початкова освіта»: навч. посібник. Львів: «Новий Світ – 2000», 2011. 223 с.

12. Нарочна Л. К., Ковальчук Г.В., Гончарова К.Д. Методика викладання природознавства. К.: Вища школа, 1990. 302 с.

13. Пакулова В. М., Кузнецова В. И. Методика преподавания природоведения. М.: Просвещение, 1990. 192 с.

14. Типові освітні програми для 1-2 класів НУШ. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1-2 клас. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1-2 клас (Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1272). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/pragramy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf>

15. Типові освітні програми для 3-4 класів НУШ. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4 клас. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 3-4 клас (Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.10.2019 року № 1273). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/3-4-dodatki.pdf>

16. Я досліджую світ: підр. інтегрованого курсу для 1-го кл. закл. заг. сер. осв.: (у 2-х ч.): Ч. 1. Київ: Генеза, 2018. 112 с.

17. Я досліджую світ: підр. інтегрованого курсу для 1-го кл. закл. заг. сер. осв.: (у 2-х ч.): Ч. 2. Київ: Генеза, 2018. 112 с.: іл.

Допоміжна

1. Державний стандарт початкової освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87). Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/59891/

2. Концепція Нової української школи (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»; <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczija.html>)

3. Наказ «Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 кл. заг. сер. освіти № 1272 від 08.10.2019. 5. Наказ «Про затвердження типових освітніх програм для 3-4 кл. заг. сер. освіти № 1273 від 08.10.2019.

4. Типова освітня програма закладів загальної середньої освіти І ступеня (Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 407).

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: опитування, ІНДЗ, мультимедійні презентації, тестування, контрольні роботи.